

УДК 373.3:398(477)

DOI: [https://doi.org/10.33272/2522-9729-2025-6\(225\)-132-136](https://doi.org/10.33272/2522-9729-2025-6(225)-132-136)

СЕМЕНІЙ НАТАЛІЯ ОЛЕГІВНА,

кандидатка педагогічних наук, старша викладачка кафедри початкової освіти, Київський столичний університет імені Бориса Грінченка, м. Київ, Україна

Nataliia Semeni,

PhD of Pedagogical Sciences, Senior lecturer at the Department of Primary Education, Borys Grinchenko Kyiv Metropolitan University, Kyiv, Ukraine

E-mail: n.semenii@kubg.edu.ua

ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0003-0095-8449>

СМОЛЕНКО ТЕТЯНА ВІКТОРІВНА,

здобувачка (другого) магістерського рівня вищої освіти, Київський столичний університет імені Бориса Грінченка, м. Київ, Україна

Tetiana Smolenko,

Student of the (second) master's level of higher education, Borys Grinchenko Kyiv Metropolitan University, Kyiv, Ukraine

E-mail: tvsmolenko.fpo24m@kubg.edu.ua

ORCID iD: <https://orcid.org/0009-0006-2880-3704>

ФОРМУВАННЯ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ В УЧНІВ З КЛАСУ ЗАСОБАМИ УКРАЇНСЬКИХ НАРОДНИХ ТРАДИЦІЙ

А Розглядається актуальна проблема формування здоров'язберезувальної компетентності учнів початкової школи, зокрема третьокласників, у контексті сучасних освітніх викликів і потреб українського суспільства. Обґрунтовано значення народної культури як джерела педагогічного впливу, що містить безмежний потенціал для формування дитячого ставлення до власного здоров'я, розвитку навичок безпечної поведінки та мотивації до здорового способу життя. Акцент зроблено на інтегрованих елементах освітнього процесу: використанні українських народних пісень, обрядів, прислів'їв, традиційних страв. Описано методичні підходи, форми та засоби інтеграції етнокультурного компонента в освітньому просторі початкової школи.

У роботі наведені приклади інтегрованих уроків, проєктної діяльності та інтерпретацій народного фольклору, спрямованих на формування цілісного світогляду молодших школярів.

Ключові слова: здоров'язберезувальна компетентність; українські народні традиції; початкова школа; етнопедagogіка; культурна спадщина; освітній процес

FORMATION OF HEALTH-PRESERVING COMPETENCE IN THIRD-GRADE STUDENTS BY MEANS OF UKRAINIAN FOLK TRADITIONS

С The article addresses the urgent issue of developing health-preserving competence among primary school pupils, particularly third-grade students, in the context of modern educational challenges and the needs of Ukrainian society. The significance of folk culture as a source of pedagogical influence is substantiated, highlighting its deep potential for shaping children's attitudes toward their own health, fostering safe behavior skills, and motivating a healthy lifestyle. Special emphasis is placed on the use of Ukrainian folk songs, rituals, proverbs, and traditional dishes as integrated elements of the educational process. The article outlines methodological approaches, forms, and means of integrating the ethnocultural component into the educational space of primary school.

It presents examples of integrated lessons, project-based activities, and interpretations of folk folklore aimed at developing a holistic worldview in young learners.

Keywords: health-preserving competence; Ukrainian folk traditions; primary school; ethnopedagogіc; cultural heritage; educational process

Сучасний стан проблеми дослідження. Сучасні українські реалії потребують підвищеної уваги до вирішення питання збереження і зміцнення здоров'я молодого покоління, а саме – молодших школярів. Початкова школа відіграє ключову роль у становленні особистості дитини, формуванні її ставлення до власного здоров'я, способу життя

та навичок безпечної поведінки. Саме на цьому етапі доцільно закладати основи здоров'язберезувальної компетентності – інтегрованої здатності учня дбати про власне фізичне, психічне та соціальне благополуччя.

Одним із ефективних шляхів формування такої компетентності є звернення до джерел національної

культури, зокрема до українських народних традицій, що містять багатий потенціал виховного, валеологічного та етичного впливу. У піснях, звичаях, обрядах, прислів'ях і народній медицині простежується століттями накопичений досвід гармонійного співіснування людини з природою, громадою, родиною.

Особливо цінним є те, що ці традиції легко інтегруються в освітній процес, сприяють підвищенню мотивації учнів до навчання, збереженню інтересу до уроків та формуванню цілісного світогляду.

Тому визначення та апробація методичних розробок щодо формування здоров'язбережувальної компетентності учнів 3-го класу через призму українських народних традицій є не лише своєчасною, а й необхідною для ефективної реалізації компетентнісного підходу в сучасній освіті.

Аналіз попередніх досліджень і публікацій. Питання формування здоров'язбережувальної компетентності учнів початкової школи за допомогою різноманітних підходів, технологій, форм і методів навчання активно досліджується сучасними українськими науковцями. Так, у праці Т. Бережної наголошується на необхідності створення цілісного здоров'язбережувального середовища в освітньому закладі як основи для збереження і зміцнення здоров'я учнів. Авторка підкреслює важливість поєднання освітньо-виховної та оздоровчої діяльності, інтеграції валеологічних знань в освітній процес і формування позитивної мотивації учнів до дбайливого ставлення до власного здоров'я. Такий підхід забезпечує цілісність виховного простору та формує засади відповідального ставлення до здоров'я змалку [1].

Комплексного й системного підходу до формування культури здоров'я в освітньому середовищі торкаються Н. Білик та Т. Ярошенко у межах реалізації україно-швейцарського проекту «Діємо для здоров'я». Дослідниці підкреслюють, що модель здорової школи є ефективним інструментом формування не лише фізичного, а й ментального благополуччя учнів, педагогів і всієї громади. У статті зазначається: «Проведений аналіз упровадження загальношкільного підходу «Модель здорової школи»... демонструє системний і комплексний підхід до формування культури здоров'я в освітньому середовищі, родині та громаді... Описані практики можуть слугувати цінним орієнтиром для подальшого масштабування та вдосконалення підходів до розбудови здорового освітнього середовища в Україні» [2, с. 57]. Крім того, авторки наголошують на важливості взаємодії школи з родинами та громадськими ініціативами, що формує синергійний простір турботи про дитину, в якому здоров'я розглядається як спільна цінність.

Емоційно-психологічному аспекту здоров'язбереження присвячено дослідження А. Богуш, яка розглядає екологію емоційно-психічного здоров'я у системі взаємодії дорослих і дітей. Авторка підкреслює важливість формування позитивного емоційного середовища в освітньому просторі, що сприяє розвитку довіри, безпеки, відкритості у стосунках між учнями та педагогами. Особливу увагу приділено ролі гри, народного фольклору та спільної творчої діяльності як

чинників, що забезпечують емоційну стабільність дитини та формують засади психоемоційного благополуччя [3].

У контексті історичного розвитку ідей здоров'язбереження в педагогіці необхідно згадати працю В. Вербеця, М. Балуха та Г. Бигар, у якій розкрито еволюцію підходів до збереження здоров'я у вітчизняному освітньому просторі. Автори наголошують, що ще з давніх часів в українській народній педагогіці здоров'я розглядалося як інтегральна цінність, тісно пов'язана з працею, родинними традиціями, природою та духовними засадами. У статті підкреслюється, що використання елементів культурної спадщини, зокрема народних традицій, обрядів, пісень і звичаїв, створює сприятливі умови для інтеграції знань про здоров'я у цілісну картину світу дитини. Такий підхід є особливо актуальним в умовах сучасних викликів і глобалізаційних змін, коли важливо зберегти культурну ідентичність і забезпечити виховання національно свідомої особистості [4].

З урахуванням підвищеної необхідності виховання патріотизму, збереження та примноження власного здоров'я, важливого значення набуває вивчення досвіду та впровадження в освітній процес методичних розробок для учнів 3-х класів. Адже саме у цей період закладаються основи свідомого ставлення дитини до власного здоров'я, спостерігається підвищена готовність до засвоєння соціально значущих норм поведінки, активно формуються моральні й життєві орієнтири, що роблять цей період надзвичайно сприятливим для виховання в учнів навичок здорового способу життя.

Залучення українських народних традицій до формування здоров'язбережувальної компетентності є надзвичайно важливим і ефективним. Вони несуть у собі не лише знання про гігієну, харчування, суспільне життя, а й цінності, пов'язані з шаною до родини, громади, природи тощо. Такі форми як народні ігри, прислів'я, обряди, пісні дозволяють інтегрувати знання про здоров'я у живий контекст культури, роблять навчання емоційно привабливим і близьким для дитини.

Отже, використання національних традицій в освітньому процесі сприяє формуванню патріотизму, національної ідентичності та моральних засад, що гармонійно доповнює процес всебічного розвитку молодшого школяра.

Мета дослідження: обґрунтувати доцільність та ефективність використання елементів української народної культури у формуванні здоров'язбережувальної компетентності молодших школярів, зокрема учнів 3-го класу, засобами впровадження інтегрованих уроків в освітній процес.

Завдання дослідження:

1. Розкрити педагогічний потенціал українських народних традицій у формуванні здоров'язбережувальної компетентності учнів початкової школи.

2. Обґрунтувати доцільність інтеграції елементів народної культури в сучасний освітній простір початкової школи.

3. Проаналізувати результативність застосування українських народних традицій в освітньому процесі та оцінити їхній вплив на формування мотивації школярів до здорового способу життя.

Методи дослідження. Для досягнення мети дослідження застосовувалися методи, які дозволили всебічно вивчити вплив українських народних традицій на формування здоров'язбережувальної компетентності учнів 3-го класу.

До теоретичних методів відносимо:

- аналіз наукової літератури з педагогіки, психології, етнокультурної освіти;
- вивчення досвіду українських і зарубіжних науковців щодо впровадження народних традицій в освітній процес;
- узагальнення підходів щодо формування здоров'язбережувальної компетентності в початковій школі.

Застосування вказаних методів забезпечило наукову обґрунтованість, об'єктивність і практичну цінність отриманих результатів, що дозволило запровадити етнокультурний підхід у навчанні що є ефективним засобом формування здоров'язбережувальної компетентності молодших школярів.

Викладення основного матеріалу дослідження. Формування здоров'язбережувальної компетентності в учнів початкової школи, зокрема учнів 3-го класу, є складним і багатокомпонентним процесом, який сприяє застосуванню сучасних технологій навчання. Нами було розроблено методичні матеріали для вчителів: зразки сценаріїв, інтегровані уроки, методичні рекомендації для організації співпраці з родинами.

Оскільки народні традиції українського народу передаються через пісню, ефективним буде впровадження в освітній процес інтегрованих уроків за темами: «Українські пісні – скарб здоров'я нації»; «Ходить гарбуз по городу – вчить здоров'я народу». У ході занять школярі реалізують інтегрований підхід і вчать розпізнавати українські народні пісні й аналізувати їхній зміст щодо зміцнення та примноження власного здоров'я [6].

Під час упровадження теми «Українські пісні – скарб здоров'я нації», вчитель має ознайомити учнів із роллю українських народних пісень як носіїв народної мудрості про підтримку здоров'я, природну гармонію та соціальне благополуччя. Під час опрацювання теми школярі здобувають уміння аналізувати зміст пісень, знаходити у них поради щодо збереження здоров'я.

На уроках учні мають змогу слухати й виконувати народні пісні, у яких згадуються:

- фізична активність (ігри, танці);
- здорове харчування (вживання натуральної їжі, зокрема борщу, каш, фруктів, меду);
- чистота та гігієна (вода, купання в річці, чисте вбрання);
- добрі стосунки в родині та громаді (як чинник психічного здоров'я).

Учителю варто акцентувати увагу на словосполученнях та образах, наприклад: «з води – як маків цвіт», «дівчина як калина – здорова, рум'яна». Після прослуховування пісень учні створюють «скриньку здоров'я нації», у яку вкладають символічні «перлини» – народні поради зі змісту пісень.

Вивчення теми «Ходить гарбуз по городу – вчить здоров'я народу» допомагає учням формувати уявлення про здорове харчування, національні страви. Аналіз змісту жартівливої

народної пісні «Ходить гарбуз по городу» заохочуватиме до активного способу життя і поваги до праці як джерела фізичного й душевного здоров'я.

На основі вказаної пісні учні вивчають значення овочів у раціоні людини, обговорюють традиції вирощування городини в українських селах, проводять вікторину «Хто що вміє – той здоров'я має», виконують пісню в русі (з елементами гри чи інсценізації). Діти «інтерв'юють» овочі (гра в «оживлення персонажів пісні») – гарбуз, бурячок, морквинку, які розповідають про свої корисні властивості. Можливе проведення міні-проєкту: створення «здорової абетки» на основі овочів із пісні.

Під час таких уроків відбувається інтеграція освітніх галузей: мовно-літературної, природничої, соціальної та здоров'язбережувальної, громадянської та історичної, мистецької.

Для урізноманітнення освітнього процесу варто також застосовувати проєктні технології навчання. Наприклад, учням можна створити власні проєкти з теми «Традиції нашого роду». Під час створення проєкту школярі мають можливість поглибити свої знання щодо родового дерева своєї сім'ї та зробити акцент на традиціях та її приналежності до української культури.

Такий і схожі проєкти сприяють формуванню здоров'язбережувальної компетентності через пізнання родинних звичаїв, пов'язаних із активним способом життя, дозвіллям, харчуванням; вихованню національної свідомості та гордості за своє походження; розвитку дослідницьких, комунікативних і презентаційних умінь школярів [5].

У ході виконання проєкту учні досліджують родинне дерево: спілкуються з батьками, бабусями й дідусями, фіксують інформацію про покоління своєї сім'ї; з'ясовують, які традиції, свята, звичаї, страви побували в їхній родині; виявляють зв'язок родинних традицій із українською народною культурою; створюють презентації, стіннівки, альбоми, родинні кулінарні книжечки, аудіозаписи спогадів тощо.

Учні можуть представити: як у їхній родині святкують Різдво чи Великдень; які народні страви передаються з покоління в покоління; які пісні або приказки є улюбленими; як проводять сімейне дозвілля на природі – піші прогулянки, збирання трав, робота в саду тощо.

Така технологія дозволяє реалізувати особистісно зорієнтоване навчання, в якому дитина – активний учасник пізнавального процесу. Крім того, залучення родини до проєктної діяльності зміцнює зв'язок між ЗЗСО та родиною, сприяє емоційному комфорту дитини та збереженню духовних основ української культури.

Саме народна педагогіка як складник нематеріальної культурної спадщини не лише передає знання та уявлення про здоров'я, а й створює природне емоційне середовище для їх засвоєння. Елементи фольклору, як-от: народні ігри, пісні, казки, прислів'я, традиційні ритуали, варто було включати у щоденну навчально-виховну діяльність учнів, що дозволить їм глибше інтегрувати поняття здорового способу життя у свій світогляд [7].

Залучення учнів до обрядових практик дозволить не лише відновити зв'язок дитини з культурним контекстом, а й підвищити рівень її емоційної включеності в освітній процес.

Інтерактивні форми роботи – мікродискусії, інтерпретація висловів, рольові ігри, написання міні-творів – сприятимуть розвитку критичного мислення, мовленнєвої активності та самоусвідомлення. Наприклад, прислів'я «Здоров'я – всьому голова» може стати методологічною основою для організації класної години на тему «Що я роблю, щоб бути здоровим», під час якої учні мають змогу зіставити культурні смисли із власним щоденним досвідом [8].

Підвищенню обізнаності учнів щодо складників здорового способу життя, інтересу до фізичної активності, свідомого дотримання режиму дня, збільшення кількості самостійних ініціатив, спрямованих на підтримку фізичного та психоемоційного благополуччя сприятиме проведенню коротких руханок між уроками, організації ігор на перервах, ініціюванню здорових перекусів тощо [9].

Інтеграція українських народних традицій в освітній процес не лише збагачує освітній контент культурно-історичними сенсами, а й виконує практичну функцію – формує у молодших школярів основи відповідального ставлення до здоров'я, сприяє розвитку життєво необхідних компетентностей та емоційного інтелекту.

Результати дослідження. У процесі дослідження було здійснено впровадження методичних розробок, що базуються на використанні українських народних традицій, у навчально-виховну діяльність учнів 3-го класу. Основна увага приділялася інтеграції етнокультурного компонента в освітній процес через проведення інтегрованих уроків, організацію проєктної діяльності, впровадження елементів народної педагогіки в щоденну взаємодію з учнями [10].

Отримані результати засвідчили позитивну динаміку за напрямками:

1. Підвищення рівня мотивації до збереження здоров'я. Учні проявили зацікавленість у тематиці здорового способу життя, особливо в контексті народних пісень, традицій, кулінарії. Спостерігалось зростання усвідомленого ставлення до фізичної активності, гігієни, харчування.

2. Формування цілісного уявлення про здоров'я. Завдяки інтегрованим урокам і проєктам школярі розпочали

сприймати здоров'я не лише як фізичну категорію, а й як сукупність психоемоційного, соціального та духовного благополуччя. Учні вчилися знаходити поради щодо здоров'я в народних піснях, прислів'ях, традиціях.

3. Збагачення освітнього процесу емоційно та культурно значущим змістом. Використання народних ігор, ритуалів, казок, пісень зробило навчання емоційно привабливішим. Учні із задоволенням долучалися до інсценізацій, творчих завдань, рольових ігор, що сприяло кращому засвоєнню матеріалу [12].

4. Активізація родинної взаємодії. Участь учнів у проєктах на кшталт «Традиції нашого роду» сприяла налагодженню емоційного зв'язку між дітьми та членами родини, поглибленню знань про родинні цінності, традиції, звичаї, що, у свою чергу, позитивно вплинуло на емоційний стан учнів.

5. Розвиток ключових компетентностей. У процесі виконання творчих завдань і проєктів у школярів активно формувалися комунікативні, пізнавальні, громадянські та соціальні компетентності. Діти вчилися працювати в групах, обговорювати, презентувати свої думки, робити висновки, оцінювати поведінкові моделі.

6. Покращення фізичної та психоемоційної активності. Завдяки використанню руханок, народних ігор, вправ між уроками, спостерігалось підвищення загальної активності учнів, покращення концентрації уваги, зниження рівня втомлюваності, позитивні зміни у психоемоційному стані дітей [11].

Висновки. Включення фольклорних елементів до освітнього процесу не лише збагачує навчальний зміст культурно значущими компонентами, але й позитивно впливає на формування емоційного комфорту, підвищує навчальну мотивацію, активізує соціальну взаємодію та сприяє усвідомленому ставленню дітей до власного здоров'я як цінності.

Перспективи подальших досліджень убачаємо у поглибленій міждисциплінарній інтеграції народної педагогіки в освітній процес, удосконаленні інструментарію для діагностики сформованості здоров'язбережувальних компетентностей, а також у вивченні довгострокових наслідків системного використання етнокультурного контенту в навчанні учнів початкової школи.

Список використаних джерел

- Бережна Т. І. Здоров'язбережувальне середовище у навчальному закладі – шлях збереження і зміцнення здоров'я учнів. *Інтеграція освітньо-виховної та оздоровчої діяльності в навчальних закладах України* : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. (6–7 листоп. 2012 р., Кіровоград). Кіровоград : ФОРМ Александрова М. В., 2012. С. 13–18.
- Білик Н. І., Ярошенко Т. І. Здорова школа – здорова родина громади у рамках реалізації Україно-швейцарського проєкту «Діємо для здоров'я». *Імідж сучасного педагога*. 2025. № 4 (223). С. 50–58. DOI: [https://doi.org/10.33272/2522-97292025-4\(224\)-50-58](https://doi.org/10.33272/2522-97292025-4(224)-50-58). URL: <https://isp.pano.pl.ua/article/view/328653> (дата звернення: 12.09.2025).
- Богущ А. М. Екологія емоційно-психічного здоров'я у системі взаємодії дорослих і дітей. *Дошкільне виховання*. 2014. № 5. С. 9–12.
- Вербець В., Балух М., Бигар Г. Проблема здоров'язбереження в педагогіці: історичний аспект. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. 2024. № 1/2 (135/136). С. 193–198.
- Гнатюк А., Бигар Г. Особливості використання здоров'язбережувальних технологій у початковій школі. *Студентська наукова конференція Чернівецького національного університету / Факультет педагогіки, психології та соціальної роботи*. Чернівці : Чернівець. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2024. С. 44–45.
- Гнатюк А. Роль природотерапії у системі впровадження здоров'язбережувальних технологій у початковій школі. *Студентська молодь у науці* : матеріали Всеукр. студ. наук.-практ. конф. (Хмельницький, 13 трав. 2024 р.). Хмельницький : ХГПА, 2024. С. 27–30.
- Дерябіна А. К. Активізація мозкової діяльності засобами здоров'язбережувальних технологій на уроках у початковій школі : метод. посіб. Кременчук, 2022. 60 с. URL: <https://ed.pano.pl.ua/handle/022518134/927> (дата звернення: 11.03.2025).
- Єжова О. О. Школи здоров'я у країнах Східної Європи: теорія і практика : монографія. Суми : Сумський державний університет, 2016. 288 с.

9. Здорів'язбережувальні технології в освітньому середовищі : колективна монографія / за заг. ред. Л. М. Рибалко. Тернопіль, 2019. 400 с.
10. Кобан М. Ю., Лимар Ю. М. Педагогічні умови формування здоров'язбережувальної компетентності молодших школярів. *Інноваційна педагогіка*. 2019. Вип. 12. С. 41–44.
11. Bykov V. Yu., Leshchenko M. P. Digital humanistic pedagogy: relevant problems of scientific research in the field of using ICT in education. *Information Technologies and Learning Tools*. 2016. Vol. 53, № 3. P. 1–17. DOI: <https://doi.org/10.33407/itlt.v53i3.1417>.
12. Kalas. Recognizing the potential of ICT in early childhood education: analytical survey. UNESCO Institute for Information Technologies in Education, 2010. URL: <http://iite.unesco.org/pics/publications/en/files/3214673.pdf> (дата звернення: 12.09.2025).

References

1. Berezhna, T. I. (2012). Zdorov'iazberezhuvalne seredovyshe u navchalnomu zakladi – shliakh zberezhenia i zmitsnennia zdorov'ia uchniv [Health-preserving environment in the educational institution as a way to preserve and strengthen students' health]. In *Intehratsiia osvitho vykhovnoi ta ozdorovchoi diialnosti v navchalnykh zakladakh Ukrainy [Integration of educational, upbringing, and health activities in educational institutions of Ukraine]: materialy Vseukr. nauk.-prakt. konf.* (pp. 13-18). Kropyvnytskyi: FOP Aleksandrova M. V. [in Ukrainian].
2. Bilyk, N. I., & Yaroshenko, T. I. (2025). Zdorova shkola – zdorova rodyna hromady u ramkakh realizatsii Ukraino-shveitsarskoho proiektu «Diemo dla zdorovia» [Healthy school – healthy family and community within the framework of the Ukrainian-Swiss project "Acting for Health"]. *Imidzh suchasnoho pedahoha [Image of the Modern Educator]*, 4 (223), 50-58. DOI: [https://doi.org/10.33272/2522-97292025-4\(224\)-50-58](https://doi.org/10.33272/2522-97292025-4(224)-50-58). Retrieved from <https://isp.pano.pl.ua/article/view/328653> [in Ukrainian].
3. Bohush, A. M. (2014). Ekolohiia emotsiino-psykhichnoho zdorov'ia u systemi vzaiemodii doroslykh i ditei [Ecology of emotional and psychological health in the system of adult-child interaction]. *Doshkilne vykhovannia [Preschool Education]*, 5, 9-12 [in Ukrainian].
4. Verbetz, V., Balukh, M., & Byhar, H. (2024). Problema zdorov'iazberzhennia v pedahohitsi: istorychnyi aspekt [The problem of health preservation in pedagogy: A historical aspect]. *Pedahohichni nauky: teoriia, istoriia, innovatsiini tekhnologii [Pedagogical Sciences: Theory, History, Innovative Technologies]*, 1/2 (135/136), 193-198 [in Ukrainian].
5. Hnatiuk, A., & Byhar, H. (2024). Osoblyvosti vykorystannia zdorov'iazberzhuvalnykh tekhnologii u pochatkovii shkoli [Peculiarities of using health-preserving technologies in primary school]. In *Studentska naukova konferentsiia Chernivetskoho natsionalnoho universytetu [Student Scientific Conference of the Chernivtsi National University]* (pp. 44-45). Fakultet pedahohiky, psykholohii ta sotsialnoi roboty. Chernivtsi: Chernivets. nats. un-t im. Yu. Fedkovycha [in Ukrainian].
6. Hnatiuk, A. (2024). Rol pryrodoterapii u systemi vprovadzhennia zdorov'iazberzhuvalnykh tekhnologii u pochatkovii shkoli [The role of naturopathy in implementing health-preserving technologies in primary school]. In *Studentska molod u nautsi [Student Youth in Science]: materialy Vseukr. stud. nauk.-prakt. konf.* (pp. 27-30). Khmelnytskyi: KhHPA [in Ukrainian].
7. Deryabina, A. K. (2022). Aktyvizatsiia mozkovoi diialnosti zasobamy zdorov'iazberzhuvalnykh tekhnologii na urokakh u pochatkovii shkoli [Activating brain activity through health-preserving technologies in primary school lessons]: metod. posib. Kremenchuk. Retrieved from <https://ed.pano.pl.ua/handle/022518134/927> [in Ukrainian].
8. Yezhova, O. O. (2016). *Shkoly zdorov'ia u krainakh Skhidnoi Yevropy: teoriia i praktyka [Health Schools in Eastern Europe: Theory and Practice]: monohrafiia*. Sumy: Sums'kyi derzhavnyi universytet [in Ukrainian].
9. Rybalko, L. M. (Ed.). (2019). *Zdorov'iazberzhuvalni tekhnologii v osvithomu seredovyschii [Health-preserving technologies in the educational environment]: kolektyvna monohrafiia*. Ternopil [in Ukrainian].
10. Koban, M. Y., & Lymar, Y. M. (2019). Pedahohichni umovy formuvannia zdorov'iazberzhuvальної компетентності молодшых shkoliariv [Pedagogical conditions for forming health-preserving competence of primary school children]. *Innovatsiina pedahohika [Innovative Pedagogy]*, 12, 41-44 [in Ukrainian].
11. Bykov, V. Yu., & Leshchenko, M. P. (2016). Digital humanistic pedagogy: Relevant problems of scientific research in the field of using ICT in education. *Information Technologies and Learning Tools*, 53 (3), 1-17. DOI: <https://doi.org/10.33407/itlt.v53i3.1417>
12. Kalas. (2010). *Recognizing the Potential of ICT in Early Childhood Education: Analytical Survey*. UNESCO Institute for Information Technologies in Education. Retrieved from <http://iite.unesco.org/pics/publications/en/files/3214673.pdf>.

Дата надходження до редакції
авторського оригіналу: 08.09.2025